

РОЗБУДОВА ПОТУЖНИХ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ЕКОСИСТЕМ В УКРАЇНІ

Версія № 2, серпень 2024

Зміст

Передмова	03
Про Український кластерний альянс	04
Кластери як оркестратори індустріальних екосистем	05
Нові виклики війни в Україні	07
Портфель проєктів УКА – як реакція на виклики	08
Довгострокові програми міжнародної співпраці	09
Екосистемні проєкти	13
Пропозиції та можливості партнерств	17

Передмова

Війна між Росією та Україною триває вже 3-й рік. Україна платить найвищу ціну за утримання фронту для всієї Європи, для всього демократичного світу. Ми віримо в нашу Перемогу, хоча й не знаємо, коли вона настане. Але ми знаємо, що об'єднавшись із західним світом, ми переможемо швидше та збережемо більше людських життів. Разом – ми сильніші.

Як провідне об'єднання українських кластерів, в Українському кластерному альянсі ми також добре розуміємо, що важко планувати майбутнє в умовах невизначеності. Але ми усвідомлюємо, що наша нинішня Стійкість та майбутнє Відновлення неможливі без стратегування, без конкретних програм та проєктів в ключових економічних секторах.

Український уряд розпочав грандіозний план Відбудови України в червні 2022 року і наразі він має вже чимало оновлень та різних версій. Однак великі напрямки відновлення зруйнованих регіонів досить чіткі, вони розглядають основні економічні виклики в **енергетиці, інфраструктурі, будівництві, виробництві та логістиці**. Загальна сума програм відновлення коливається від 100 до 300 мільярдів доларів США, і вони будуть здійснюватися з партнерами з США та ЄС. В контексті цих масштабних програм, УКА також мобілізує кластери на допомогу урядовим організаціям й виходить на сцену великої реконструкції зі своїми власними програмами та проєктами.

УКА позиціонується як провідне бізнес-об'єднання, яке підтримує подвійний перехід (цифровий та зелений) малих і

середніх підприємств (МСП) та їх інноваційний розвиток. Відповідно, наш портфель проєктів найбільше сфокусований на розвитку індустріальних інноваційних екосистем як на регіональному, так і на галузевому рівнях.

Ми віримо в силу кластерів для побудови стійких та інноваційних ланцюжків створення вартості. Сьогодні ми починаємо відновлювати ці ланцюги всередині країн, а також зв'язувати їх з нашими партнерами з ЄС. Ми активно просуваємо ідею **інтегрованих ланцюгів створення вартості та екосистем між Україною та Європейським Союзом** й УКА є рупором цієї стратегії в Україні серед наших кластерів. Перелік підготовлених проєктів Відновлення УКА перевищує 50, в цій брошурі згадується близько 20 провідних 20 проєктів та програм, в яких можуть брати участь і наші партнери з ЄС. Крім того, ми пропонуємо 3 великі нові програми – **Clusters4Defense, CClusters4Energy та Clusters4Reskills** які знаходяться на початковому етапі планування та розробки нових проєктів.

Останні два роки продемонстрували велику підтримку та солідарність партнерів з ЄС та США щодо кластерів УКА та їх членів. Наша програма **Professionals4Ukraine** стала основним механізмом підтримки розвитку дво- чи багатосторонніх рівнів. Отже, ми віримо, що завдяки цьому досвіду та новому рівню відносин ми зможемо реалізувати наші амбіції та плани щодо запропонованих проєктів. Кластери мають величезний потенціал для економічної стійкості та відновлення, і це вже доведено в ЄС. Зробимо це разом в Україні.

Олександр Юрчак,
Виконавчий директор УКА

Про Український кластерний альянс

Український кластерний альянс (УКА), clusters.org.ua – провідна національна асоціація в Україні, що об'єднує 40 кластерних організацій, які представляють різні галузі та регіони України.

УКА був створений у березні 2022 року як реакція української кластерної спільноти на виклики війни. Об'єднані сьогодні в одну, добре структуровану організацію, кластери стали більш стійкими, більш мотивованими і більш стратегічно орієнтованими на сталий розвиток та інтеграцію в європейську мережу кластерів. В 2022–2024 роках УЦА реалізував понад 70 різних заходів як на міжнародному, так і на національному рівні спрямованих на інтернаціоналізацію кластерів, розвиток їх організаційної спроможності, інноваційний фандрейзинг, адвокацію та лобювання тощо.

Основні результати діяльності УКА у 2022–2024 роках:

- **Зростання УКА.** УКА сьогодні об'єднує 40 організацій – кластерів, та тих, хто активно підтримує кластерний розвиток й в обох категоріях, дійсних та асоційованих членів. За рахунок донорської підтримки та партнерів, бюджет УКА зростає щороку на 50%.
- **Інтернаціоналізація.** УКА має більше 20 партнерств з організаціями ЄС та США та входить в члени Європейського кластерного альянсу. Програма Professionals4Ukraine, створена в 2022 сьогодні об'єднує близько 30 амбасадорів з 17 країн ЄС та США, В 2024 5 кластерів УКА, а сам УКА як організація ввійшли консорціум – переможці європейського конкурсу по European Digital Innovation Hubs (EDIH).
- **Організаційна спроможність.** УКА налагодив системне обслуговування молодих кластерів, пропонуючи їм

низку шерингових (спільних) сервісів. До них належить фандрейзинг, нетворкінг та мечмейкінг, навчання та обмін досвідом серед кластерних менеджерів, інтернаціоналізація, сертифікація кластерів по європейському стандарту ESCA тощо.

- **Фандрейзинг.** За 2 роки УКА налагодив обслуговування та залучення до інноваційного фандрайзингу близько 100 МСП, з обсягом залученого фінансування більше 2 млн євро. Кластери УКА увійшли в 4 нові проекти з програмами Horizon Europe та Digital Europe. Кластери УКА щороку реалізують 15-20 проектів за підтримки великих міжнародних донорів в Україні, таких як GIZ, UNDP, UNIDO та USAID
- **Адвокація та лобювання** – більше 10 проектів стратегій, політик та аналітичних звітів, запропонованих Уряду та регіональним органам влади.
- **Допомога Збройним Силам України.** В УКА створений спеціальний Ресурсний центр “Технології подвійного призначення” який тісно співпрацює з відповідними Міністерствами, ЗСУ за напрямками підтримки ОПК. Донати кластерів УКА за 2 роки перевищують 3 млн євро.

Кластери УКА довели, що можуть допомогти як своїм членам, МСП, так і цілим секторам економіки на регіональному та галузевому рівнях. Українські кластери стають важливими акторами економічної стабільності, драйверами інноваційного розвитку серед МСП та надійними партнерами влади, територіальних громад і бізнесу у підтримці критичної інфраструктури та критичних галузей, а також у плануванні програм відновлення.

УКА організований як структура зі спільними ресурсними центрами (РЦ, галузевий і

міжгалузевий рівні) та Комітетами експертів, що займаються виробленням політик. Сьогодні ці структурні підрозділи включають

- Галузеві РЦ: Агрохарчова промисловість, Охорона здоров'я,
- Міжгалузеві РЦ: Smart.Industry, Smart.City, Dual-Use.
- Координаційний центр Professionals4Ukraine.
- Комітети – Інноваційна та кластерна політика, подвійний (цифровий і зелений) перехід.

УКА є відкритим для співпраці з урядовими організаціями, регіональними органами

влади та місцевого самоврядування, зарубіжними кластерами та кластерними асоціаціями, міжнародними організаціями та донорами, галузевими бізнес-асоціаціями та іншими структурами, зацікавленими в розвитку кластерів України. Наша співпраця базується на розумінні того, що Відбудова України потребує величезної мобілізації ресурсів багатьох країн світу, ефективної координації та злагодженості дій в десятках різних програм та проєктів, в залежності від секторів економіки.

Для отримання додаткової інформації див www.clusters.org.

Кластери як оркестратори індустріальних екосистем

Згідно візії УКА, інноваційні кластери відіграють вирішальну роль, як оркестратори у подвійному цифровому та зеленому переході МСП, Рис.1.

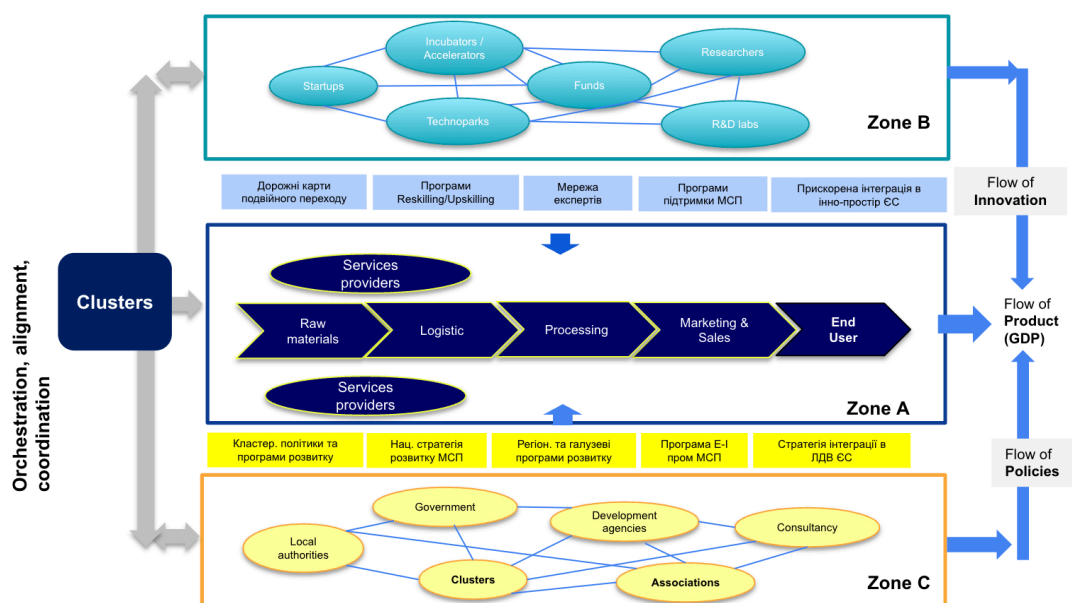

Рис.1. Позиціонування кластерів як оркестраторів індустріальних екосистем

Однак ця роль ключових координаторів усередині ланцюжків створення вартості дуже залежить від справжньої, глибокої інтеграції з інноваційними екосистемами (зона В, Рис. 1) та від правильного балансу сил та взаємодії з іншими інституціями – регуляторами та полісі-мейкерами (зона С, на Рис.1). Адже ефективні інструменти промислової політики, в тому числі в інноваціях та подвійному переході, походять від сильних інституцій.

В Україні з 2016 року кластери пережили кілька періодів дискусій на рівні центрального уряду щодо інструментів політик та стратегій. Однак наразі їх – діючих та ефективних, все ще не вистачає. Кластери, а також інші бізнес-спільноти мобілізуються, щоб допомогти державним органам покращити процеси розробки та якість політик.

Пропозиція кластерів є, зокрема, чітко визначеною в Національній Економічній Стратегії 2030. Наші ключові пріоритети визначені наступним чином

А. Необхідні інструменти

- Спеціальні стимули для прискорення подвійного переходу насамперед промислових кінцевих споживачів, МСП
- Спеціальні програми підтримки МСП перекваліфікації / перенавчання мають бути чіткими та відображеними в конкретних програмах для МСП цільових галузей.
- Інструменти інноваційного розвитку – інтегрована та взаємодіюча мережа сертифікованих експертів; мережа Центрів компетенції та підтримки МСП, таких як EDIHs; Інкубатори і акселератори, testbeds та спільні науково-дослідні центри, що підтримують цільові галузі.
- Потужні програми експорту та інтернаціоналізації, що

підтримують МСП, особливо для високотехнологічного промислового сегменту, який найбільше страждає з 2014 року.

В. Необхідні інституції

- Сильні державні агентства з чітким фокусом на розвитку промисловості 4.0–5.0 та агентства, присвячені розвитку цільових галузей, є ключовими компонентами, оскільки всі зацікавлені сторони мають проблеми з відсутністю координації та політики
- Мережа інноваційних кластерів та провідних бізнес-асоціацій також має розглядатися державою як ключовий елемент у вдосконаленні всіх відповідних національних політик, промислової, цифрової, інноваційної, регіональної та смарт-спеціалізації.

Кластери можуть відігравати одну з провідних ролей в стратегіях розвитку та підтримки МСП. Нинішній стан щодо всіх вищезазначених елементів є досить незадовільним. Відсутність ефективно промислової політики є причиною №1, чому Україна переживає **сильну**

деіндустріалізацію впродовж останнього десятиліття. Виробництво скоротилося до 11% у національному ВВП, що вдвічі менше, ніж у країнах Східної Європи, таких як Польща, Словаччина чи Чехія.

Саме тому УКА розробив власне бачення переходу до Індустрії 5.0, яке враховує зазначені виклики. Рис. 2 відображає основні елементи рамкової політики щодо необхідних інструментів та програм розвитку – підтримки МСП.

Більшість проектів, запропонованих далі в цьому документі, мають пряме відношення до цього стратегічного підходу.

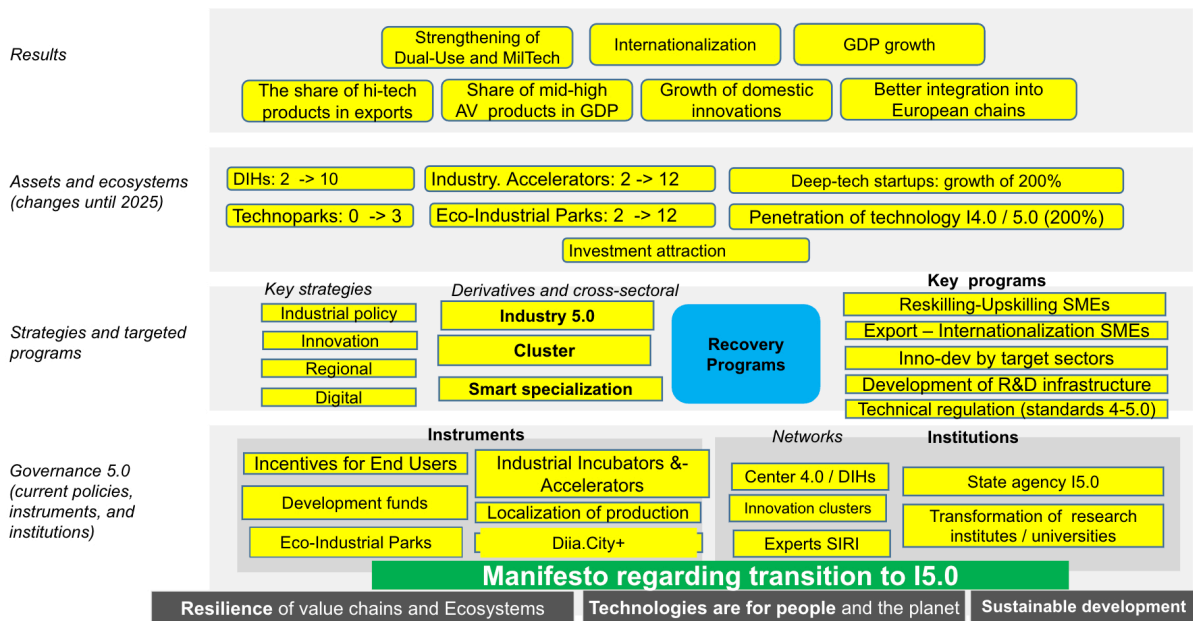

Рис. 2 Фреймворк політик Індустрії 5.0, запропонований УКА

Нові виклики війни в Україні

Війна застала Україну в перехідний момент – від деіндустріалізації, яка тривала понад 10 років – до нового економічного укладу. Національна економічна стратегія прийнята Кабінетом міністрів України в 2021 передбачала цілу низку заходів по включенню інструментів, направлених на розвиток нової, сучасної промисловості, оборонного комплексу та нових секторів сервісної економіки. Але запустити їх по-справжньому завадила війна. Відтак, війна відразу поглибила негативні явища, які були в Україні й до 2022. Мова про низький рівень кластеризації економічних секторів та слабкі ланцюги доданої вартості, відставання промислових МСП по більшості напрямків подвійного переходу, витік талантів з виробничих сегментів в еміграцію або в ІТ-індустрію, розриви між наукою та бізнесом тощо. Реагуючи на ці виклики Кабінет Міністрів України ще в 2022 започаткував низку заходів – були запуснені програми для підтримки малого та

середнього бізнесу, включаючи експорт-інтернаціоналізацію, рекордний бюджет спрямований на технології подвійного призначення й оборонні технології, а численні грантові програми почали переорієнтовуватися на надання більшої підтримки реальним секторам економіки. Величезну допомогу надає Європейський союз, в тому числі, для підтримки кластерного руху країни. Завдяки ним, тільки в 2024 учасники кластерів отримали доступ до нових програм підтримки:

- 200 інноваційних стартапів та МСП – Seed of Bravery (Український фонд стартапів, 20 М євро)
- 1500 МСП в інтернаціоналізації – Business Bridge (3 М євро)
- підтримки співпраці українських та європейських кластерів – EU-Ukraine cluster partnership (6 консорціумів, 3 М євро)

- 12 Європейських Цифрових Інноваційних Хабів (4,5 М євро).

Однак, справжнє питання полягає в **масштабах, цілеспрямованості, послідовності та цілісності всіх заходів підтримки** для вирішення багатьох старих і нових викликів. УКА стоїть на цих засадах, інтегрованих в довгострокові стратегії та підходи, які протиставляються фрагментарності, слабкій координації та відсутності стратегічного фокусу на ключових викликах, досить розповсюджених сьогодні. Зокрема, нові виклики які розглядають кластери УКА в своїх проєктах стосуються:

- Енергетичної трансформації, що викликано руйнуваннями енергетичного сектору країни.
- Посилення секторів Dual-Use / MilTech – з не менш, очевидних причин.
- Кадрової кризи, яка стає проблемою №1 в багатьох бізнесах (через

мобілізацію чоловіків в армію та інші втрати людського капіталу).

- Поглиблення відставання українських МСП в питання подвійного, цифрового та зеленого переходу.
- Системної довгострокової підтримки кластерного руху країни, й що зараз особливо важливо для вищезазначених секторів енергетики та оборони.

В своїх проєктних пропозиціях до європейських партнерів, УКА розглядає вищевказані виклики як пріоритетні. Від того, наскільки ефективно кластери, разом з іншими бізнес-спільнотами зможуть реагувати на нові та старі виклики, можуть віднайти ресурси та мобілізувати їх, залежить стійкість нашої економіки, підтримка збройних сил, а значить – і наша перемога.

Портфель проєктів УКА – як реакція на виклики

Портфель проєктів УКА включає більше 50 проєктів – екосистемних, виробничих, та інфраструктурних. Портфель складається з проєктів між-кластерної співпраці, тобто спільних які продукують Ресурсні Центри, Комітети, сама Виконавча дирекція, або група кластерів. Згідно положень УКА, спільними проєктами вважаються такі критерії відповідності інтересів не менше 3-х кластерів УКА, й результати яких є значущими для багатьох кластерів УКА.

Весь портфель веде – тобто обліковує, упорядковує й виконує окремі проєкти – Проєктний офіс УКА. По мірі зміни ситуації, надходження нових проєктів чи можливостей, портфель змінюється. З версією 2023 можна ознайомитись за посиланням – на кінець 2024 він буде повністю оновленим.

Поточний портфель ключових проєктів представлений на Рис. 3.

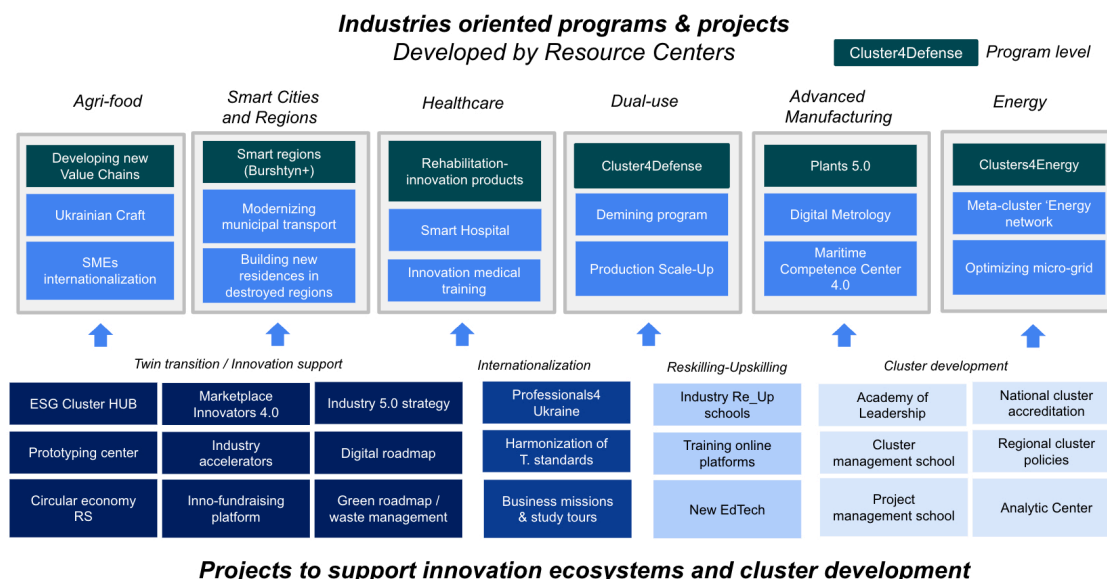

Рис. 3 Портфель проектів УКА, серпень 2024

Як зазначено, портфель охоплює 6 галузевих секторів (18 проектів) й 4 напрямки екосистемного розвитку (21 проект), спільних для більшості кластерів:

- Подвійного переходу
- Інтернаціоналізації
- Перенавчання – підготовки кадрів

- Розвитку кластерів – політик, стратегій та стандартів, навчання

Даний розподіл ілюструє поточний розподіл експертизи в УКА, спроможності окремих підрозділів та самих кластерів, але також нашу стратегічну реакцію на виклики країни.

Довгострокові програми міжнародної співпраці

Згідно стратегії УКА 2024 головний фокус спільних зусиль поступово зміщується в сторону 3х головних ініціатив:

- Clusters4Defense – стратегічна ініціатива по інтеграції європейських та українських кластерів в технологіях подвійного призначення.
- Clusters4Energy – аналогічно, в сфері енергетики.

- Clusters4Reskills – в сфері перекваліфікації та перенавчання персоналу.

Всі ці нові ініціативи з'явилися в 2024 як реакція кластерів на нові виклики. Вони формуються в самостійні програми, з відповідним наповненням через Ресурсні центри та Комітети, й з пошуком належних механізмів співпраці як в Україні, так і з зарубіжними партнерами.

Перша з них, Clusters4Defense вже пройшла обговорення в РЦ «Технології подвійного призначення» й планується для офіційного запуску в кінці серпня 2024. Вона ясно аргументує виклики кластерів та їх учасників в даній сфері, цілі та завдання, напрямки дій, можливі механізми співпраці – в тому числі, на Європейській платформі кластерної співпраці (ЕССР), й також переваги для зарубіжних кластерів.

В подібному стилі, плануються дві інші ініціативи до заходів на конференції в Варшаві 13-14 листопада Rebuild Ukraine.

Головні програми та проєкти за Індустріями

Чимало програм та проєктів УКА підготовлено Ресурсними центрами (Рис. 3), далі представлені найбільш представницькі та візіонерські за галузевими критеріями,

Агро-харчова галузь

Проєкт розвитку нових секторів переробки агрохарчової продукції, закладений в 2022 році асоціацією U-Food. В 2023 проєкт представлявся на форумі Clusters meet regions в Кошице й здобув грант від GIZ-Ukraine. В рамках цього проєкту передбачені глибокий аналіз ЛДВ в 8 секторах харчової галузі, з виробленням

пропозицій щодо залучення інвестицій в переробку. Проєкт розвинув Аналітичний центр (спільно з Інститутом аграрної політики), оскільки якісна аналітика є основою для прийняття відповідних рішень інвесторами. Відтак, досвід та експертиза можуть легко масштабуватись на інші сектори харчової переробки, УКА планує розширити проєкт до спеціальної програми підтримки переробних галузей України.

Розумні міста та регіони

«Бурштин+» – це перша в рамках УКА комплексна програма трансформації території, глибоко опрацьована на рівні проєктів, взаємодії з громадами та залученням 5 місцевих кластерів. Програма спрямована на трансформацію монопрофільної території навколо Бурштинської ТЕС. Загальна вартість програми близько 10 млн євро й вона містить свої окремі напрямки дій, проєкти альтернативної енергетики, зеленого транспорту, трансформації соціальної сфери тощо. В 2023 році «Бурштин+» подався на програму Interreg Europe за участю польських та німецьких партнерів. В 2024 учасники консорціуму від громад Хмельницької та Івано-Франківської областей здобули грант від Вишеградського фонду й почали реалізацію частини програми «Бурштин+», що стосується вивчення кращого зарубіжного досвіду.

Охорона здоров'я

Проекти Ресурсного центру Медичні кластери здебільшого направлені на вирішення тих зростаючих проблем в галузі охорони здоров'я, які принесла війна – зростання каліцтв, кількості людей з інвалідністю, міграція, погіршення доступу до медичної допомоги, зменшення кадрового потенціалу і його навченості. Тому на перший план виступає розвиток інноваційних екосистем охорони здоров'я, і вже в 2024 році Рівненський міжрегіональний медичний кластер в консорціумі з 25 партнерами з 12 регіонів Європи розпочав проєкт PRECISEU – створення інноваційних долин охорони

Фото 2. Всі партнери проєкту PRECISEU

здоров'я – 5 років і 23 млн євро для привнесення інновацій в діагностику і лікування. В інноваціях медичних тренувань виділяються проєкти “Віртуальна лікарня для студентів”, що вже реалізується Кластером медичних інновацій спільно з медичною інформаційною системою Аскеп а також “Діджиталізація передопераційного планування” реалізується Кластером “ПроМедВир”, Львівський кластер медичного бізнесу за підтримки GIZ реалізував платформу медичних чекапів, а Рівненський міжрегіональний медичний кластер – тренінги з BLS за європейськими стандартами ERC(в планах розвиток віртуального симуляційного навчання).

Технології подвійного призначення

В рамках програми Clusters4Defense УКА готує детальний перелік спільних проєктів від Ресурсного центру Dual-Use. Окремі з них – як **комплексна програма по масштабуванню та збільшення обсягів виробництва** стосується прискореної діджиталізації підприємств ОПК. В Україні доступні чимало сучасних технологій, які повністю перекривають життєвий цикл виробництва та продуктів, й дозволяють значно скоротити дані цикли з одночасним збільшенням масштабів. Це такі технології:

- PDM / PLM – CAD/CAM /CAE та адитивні технології в сфері

проєктування та підготовки виробництв.

- Сучасні системи автоматизації, робототехніки та ЧПУ - для значного підвищення продуктивності та якості.
- Системи керування виробництвом як MES / APS – для завдань масштабування, уніфікації та гнучкого планування в умовах високої турбулентності тощо.

Ідея проєкту полягає в запуску та реалізації системної, комплексної 3-річної дорожньої карти по діджиталізації ОПК за підтримки відповідних вендорів, українських розробників та інтеграторів.

Фото 3. Українська делегація РЦ Dual-Use на форумі “Квантові технології та Оборона” на міжнародному форумі в Варшаві, березень 2024

Фото 4. В липні 2023 26 кластерів УКА підписали Маніфест щодо переходу до Індустрії 5.0

Енергетика

Створення мета-кластеру «Мережа енергетичних кластерів» між Україною й країнами східної Європи – проект, що подавався на конкурс Європейської комісії EU-Ukraine clusters partnership за участю УКА з 5 кластерами, асоційованими партнерами, а також кластерами Словаччини, Польщі, Румунії та Іспанії. Результати конкурсу будуть оголошені в вересні. Ідея мета-кластеру – створення та впровадження єдиної дорожньої карти розвитку автономних, енергонезалежних громад, що базується на єдиних методиках та стандартах, й де місцеві кластери позиціонуються як надійні партнери, сервіс-провайдери для потреб громад. В червні 2024 УКА прийняв рішення про об'єднання українських кластерів, дотичних до енергетики в єдиному Ресурсному центрі з аналогічною назвою. В нього ввійшли 5 кластерів та 4 об'єднання науково-дослідницьких та експертних організацій.

Просунуте виробництво

Концепція заводів Індустрії 5.0, максимально адаптована до українських реалій, залишається найбільш затребуваним проектом АППАУ – лідера української Індустрії 4.0–5.0. За оцінками численних експертів, провідних економістів та депутатів промислового блоку ВРУ в період Відновлення українська економіка потребуватиме щонайменше 500 заводів нового покоління. Між тим, ясно що спиратися на старі конкурентні переваги – як дешева енергія, дешева робоча сила та дешева сировина, – Україна вже не зможе. Війна змінила все – отже, пора змінювати й підходи до бачення подібних нових переробних підприємств. Подібно до того, як Німеччина запустила в 2011 році свою концепцію Індустрії 4.0 чи Китай в 2014 програму Made in China 2025, Україна має виробити своє бачення заводів нового покоління, і які не будуть калькою німецьких, чи китайських заводів, а будуть максимально адаптованими до нових українських реалій. АППАУ є відкритою до пропозицій зарубіжних партнерів щодо можливих форм співробітництва.

Екосистемні проєкти

Подвійний перехід промислових МСП

Проєктів в цій категорії найбільше (9 на Рис. 3) – історично, це зумовлено 8-річним досвідом реалізації проєктів Індустрії 4.0 АППАУ. Більшість з цих стратегічних ініціатив вже реалізовані як пілотні проєкти, й в рамках всього портфелю УКА мова йде про їх масштабування чи розширення до національних чи міжнародних масштабів.

Створення дорожніх карт подвійного переходу за галузями

АППАУ має вже досвід створення подібних карт для оператора залізних доріг «Укрзалізниці» (2019 р.), частково – в сфері Агропереробки (2020), й в 2024 розпочала спільно з асоціацією “Укрлепром” проєкт за підтримки ПРООН. Проєкт передбачає створення інструментів діагностики цифрової зрілості МСП, які будуть інтегровані в портал Дія.Бізнес, а також окремі елементи перевірки готовності до зеленого переходу. Подібні проєкти, будовані за єдиними методиками легко масштабувати на інші індустрії. Потреба в цьому є величезною, адже сьогодні жодна галузь в Україні не має своєї стратегії цифрового, чи подвійного переходу.

Створення мережі центрів прототипування колективного користування

Це ще один стратегічний, й відкладений в часі проєкт з величезною ринковою

потребою. Ідея таких центрів полягає в створенні лабораторій та testbeds з відповідною інфраструктурою для проведення інноваційних експериментів та тестування дослідних зразків інноваційних продуктів та рішень. Подібні центри й за умови колективного користування могли б в разі прискорити час розробок й значно зменшити їх час та вартість для сотень українських розробників. Перші подібні центри з’являються при технічних університетах в Києві, Одесі, Львові та Дніпрі. УКА пропонує концепцію, де подібні центри будуть максимально уніфіковані, приведені до єдиних стандартів ефективності та інтегровані в структури EDIH / DIH з максимальним використанням вже напрацьованого досвіду країн ЄС

ESG Cluster Hub

Це цифрова платформа для впровадження кластерами та еко-індустріальними парками ефективних стратегій зеленого переходу. Платформа забезпечує доступ численним МСП до нових продуктів, за доступними зеленими сертифікатами й, таким чином, сприяє отриманню ними нових можливостей зеленого фінансування. Платформа базується на технологіях Data space та blockchain. Потреба в зеленій та сталій сертифікації в Україні швидко зростає, адже це вимога для всіх виробників Євросоюзу й низка українських експортерів вже з цим зіткнулась.

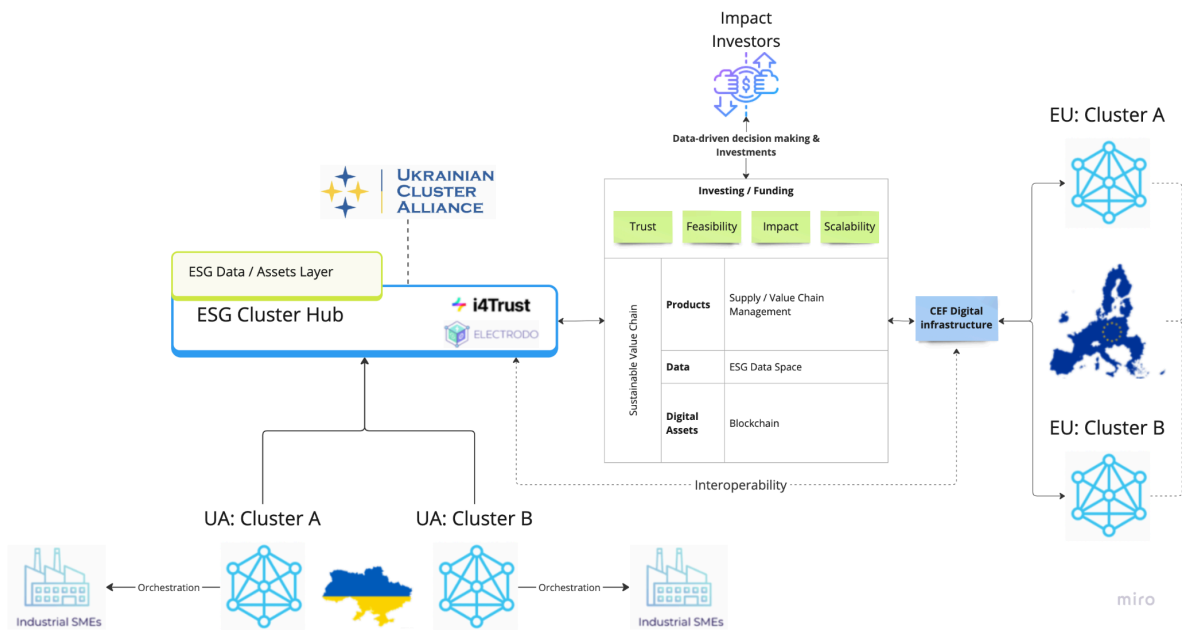

Рис 4. Роль ESG Cluster Hub в кластерній екосистемі

Інтернаціоналізація

Напрямок міжнародної співпраці був та залишається в топ-3 пріоритетах УКА з початку створення. За 2,5 роки кластери УКА прийняли участь в десятках міжнародних подій, підписані меморандуми з 20+ країнами й мова про десятки нових консорціумів. Серед ключових проєктів УКА в цій сфері наступні.

Professionals4Ukraine – програма розвитку мережі амбасадорів з числа професіоналів різних бізнес-спільнот (не тільки кластерів), готових допомагати українським кластерам та їх членам під час війни. Мова йде, по суті, про новий механізм інтернаціоналізації кластерів УКА, який за своєю ефективністю УКА ставить на 1-ше місце. Програма створена в червні 2022 й на сьогодні охоплює близько 30 професіоналів з 17 країн світу. Амбасадори мережі Professionals4Ukraine допомагають УКА різними способами – включенням до міжнародних конференцій та виставок, запрошенням в консорціуму в європейських програмах, прямим спонсорством,

організацією бізнес-місій в країни ЄС, консультаціями та наставництвом. З лютого 2024 по жовтень 2024 програма підтримується проєктом ClusterINT, що фінансується фондом «Відродження». Програма потребує подальшої донорської підтримки.

Гармонізація технічних стандартів IEC / ISO – проєкт [aCampus](#), виконаний АППАУ в 2020 дозволив підготувати до провадження на українських ринку 5 міжнародних стандартів Індустрії 4.0. Група 12 експертів за 6-місяців переклала 5 стандартів IEC / ISO, випустила 10 білих книг та аналітичних звітів, матеріали було систематизовано в окремому веб-сайті, й спільно з підприємствами замовниками проведена низка просвітніх вебінарів, семінарів та конференцій. Подібні проєкти легко масштабуються й за умови підтримки урядом та донорами, можуть переходити в окрему програму підготовки українських галузей до інтеграції в ЄС в сфері технічного регулювання. Відставання в цій сфері багатьох секторів залишається дуже

великим, й це напряму стосується подвійного переходу МСП.

Організація бізнес-місій та стаді турів – ще один з пріоритетних проєктів в інтернаціоналізації українських кластерів. Подібні місії в 2022-23 роках притримувались проєктами з GIZ-Ukraine,

чеським та польським урядами й партнерами, й показали себе як один з найбільш ефективних методів українських кластерів. УКА реалізує також бізнес-місії та стаді-тури зарубіжних партнерів в Україну.

Фото 5. Учасники конференції “Сталий регіональний розвиток” за участю польських та німецьких кластерів, Львів, 2023

Reskilling – Upskilling

По мірі того, як поглиблюється кадрова криза, УКА все більше фокусує на розробці власних пропозицій та проєктів. Серед топ-ініціатив розглядаються

Industry Re_Up school – проєкт по уніфікації, стандартизації та масштабування кращого досвіду, що вже накопичений кластерами УКА на інші регіони та галузі. Зокрема, йдеться про напрацювання як підготовка власних, галузевих шкіл підготовки операторів та технічного персоналу МСП – й де вже є великий досвід в кластерах Харківський-ІТ, УАМ, Подільський кластер моди, Рівненський ММК (ТакМед), Морський кластер України. Великий досвід є в київських ДІН-ах та в АППАУ. Проєкт передбачає вироблення єдиних методик та їх апробування на 3х нових галузевих секторах.

Training platform online – аналогічно до попереднього, цей проєкт передбачає створення онлайн платформ та використання цифрових інструментів та технологій (як AR / VR) в сфері медицини та інженерії.

Розвиток кластерів

Проєкти представлені в цій програмі орієнтовані на покращення організаційних спроможностей кластерів, зростання рівня кластерного менеджменту та лідерства. Всі проєкти умовно можна розділити на 2 напрямки – Розвиток Талантів у Кластерах та Розвиток Кластерних Організацій. Нижче подано короткі описи 6 найбільш пріоритетних з них:

Академія лідерства є рамковою програмою для всіх навчально-методичних проєктів УКА з підготовки кластерних менеджерів. Вона пропонує періодичні

курси для вже досвідчених менеджерів, які потребують розвитку лідерських навичок та якостей. Програма має на меті підвищити спроможність керівників кластерів як агентів змін у контексті сталого відновлення України та подвійного «зеленого» і цифрового переходу МСП.

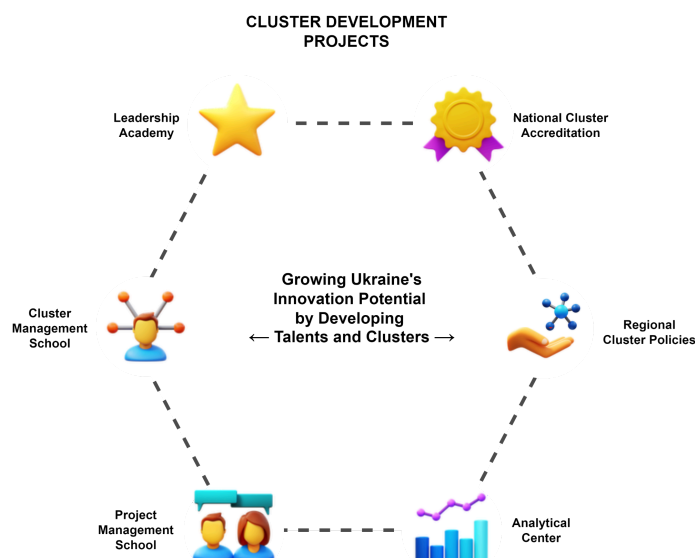
Школа кластерного менеджменту – в Україні постійно з'являються нові кластери та кластерні ініціативи, й тому є гостра потреба в постійному функціонуванні школи для кластерних координаторів. У майбутньому планується будувати навчальні програми у відповідності до критеріїв національної та європейської кластерної акредитації.

Школа проєктного менеджменту – кластери УКА (як і більшість українських кластерів) потребують кваліфікованих проєктних менеджерів, здатних координувати проєкти протягом усього життєвого циклу – від розробки концепції та написання грантової / інвестиційної заявки до реалізації та завершення. Даний проєкт націлений на закриття цієї потреби шляхом створення навчальних програм підготовки ПМів, орієнтованих на специфіку роботи кластерів.

Акредитація кластерів – в рамках співпраці з Мінекономіки, УКА готує систему акредитації кластерів відповідно до європейських стандартів якості кластерного менеджменту, а також відповідності національної політики (в розробці).

Регіональні кластерні політики – метою проєкту є створення та запуск регіональних програм кластерного розвитку в обраних пілотних регіонах України (з перспективою подальшого масштабування). Ідея проєкту полягає у залученні до спільної розробки та реалізації регіональних кластерних програм Агенцій регіонального розвитку (АРР), а через них - місцевих адміністрацій, муніципалітетів та експертного середовища.

Аналітичний центр – мережа команд аналітиків та експертів, головними напрямками роботи яких є аналіз ринків та ЛДВ за секторами та галузями, аналіз можливостей та загроз для кластерів при інтеграції в європейські ЛДВ, а також оцінка ефективності національних та регіональних програм кластерного розвитку.

Пропозиції та можливості партнерств

В реалізації програм та проєктів УКА запрошує до партнерства всіх стейкхолдерів які підтримують кластерний рух.

1. Для урядових організацій, регіональних органів влади та місцевого самоврядування УКА пропонує підтримку в розробці проєктів нормативно-правової бази, програм та стратегій, що стосуються розвитку кластерів, як інструментів економічного, регіонального, інноваційного розвитку, а також інтеграції в європейські ланцюги доданої вартості.

2. Для міжнародних організацій донорів УКА надає широкий доступ до бази вироблених проєктів, як реалізованих, так і нових проєктних заявок, рекомендації та підтримку щодо вибору проєктів, кластерів чи їх учасників й відповідно пріоритетам донорських програм.

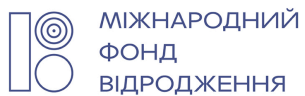
3. Для партнерів – зарубіжних кластерів УКА пропонує співпрацю в консорціумах по реалізації масштабних проєктів в Україні.

Наші кластери також готові долучитись до консорціумів в пан-європейських проєктах.

Головні особливості та переваги співпраці з УКА:

- Краща (одна з кращих) в Україні експертиза в ключових сферах спеціалізації – як подвійний перехід МСП, інновації в виробничих секторах та зміцнення ланцюгів доданої вартості
- Велика база експертів за різними секторам та напрямками діяльності
- Системні підходи та методики ведення проєктів, що відповідають європейським нормам та стандартам
- Високий рівень інтеграції в ЄС, в тому числі, завдяки мережі амбасадорів Professionals4Ukraine

Ми будемо раді співпраці, звертайтеся на info@clusters.org.ua

Матеріал опубліковано в рамках проєкту ClusterINternationalisation за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного Фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Європейське Відродження України».

Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу чи Міжнародного фонду «Відродження».